

Рыбалка И.А.

Харьковский институт банковского дела
Университета банковского дела Национального банка Украины

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ФИНАНСОВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БАНКА С ПОМОЩЬЮ МЕТОДА ЭКСПОНЕНЦИАЛЬНОГО СГЛАЖИВАНИЯ С ЦЕЛЬЮ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ БАНКРОТСТВА

Аннотация

В статье предложено использование методики прогнозирования основных показателей деятельности банка, которые в наибольшей степени влияют на принятие решений по прогнозированию финансовых показателей банковской деятельности. Проанализированы такие финансовые показатели: «Активы», «Собственный капитал», «Обязательства банка», «Прибыль» ПАО «Укрсоцбанк» за определенный период. Применяя метод экспоненциального сглаживания осуществлен прогноз значения этих показателей на следующий период (IV квартал 2014г). Предложены методы и инструменты улучшения финансового состояния банка. Сделаны выводы относительно эффективности прогнозирования финансовых показателей.

Ключевые слова: банк, финансовое состояние банка, прогнозирование финансовых показателей, фактические и плановые показатели деятельности, риск банкротства банка.

Rybalka I.A.

Kharkiv Institute of Banking,
University of Banking of the National Bank of Ukraine

FORECASTING OF FINANCIAL PERFORMANCE OF THE BANK BY THE METHOD OF EXPONENTIAL SMOOTHING TO PREVENT BANKRUPTCY

Summary

The article suggests the use of methodology of forecasting the main indexes of the bank's activities, which have the greatest impact on decision-making regarding forecasting of financial indexes of banking activities. The article provides analysis of financial indexes such as «Assets», «Equity», «Liabilities of bank», «Profit» of PJSC «Ukrsoctsbank» for a certain period. Forecasting of indexes of these parameters for the next period (IV quarter of 2014) is carried out using the method of exponential smoothing. The methods and tools to improve the financial condition of the bank are suggested. The conclusions regarding the effectiveness of forecasting financial indexes are drawn.

Keywords: bank, bank's financial condition, financial performance forecasting, actual and planned performance indexes, risk of bankruptcy.

УДК 658.147

УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Сарапіна О.А., Шептіка Т.В.

Херсонський національний технічний університет

У даній роботі досліджено основи ефективності управління власним капіталом підприємства. Розглянуто методику та види аналізу власного капіталу. Акцентовано увагу на етапах оптимізації структури капіталу підприємства. Наведені методологічні підходи оптимізації процесу управління власним капіталом. Розкрито фактори, що характеризують вплив на процес управління власним капіталом.

Ключові слова: власний капітал, управління, ефективність, фінансовий леверидж, аналіз, оптимізація, фінансова реструктуризація, підприємство.

Постановка проблеми. За сучасних умов в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства постійно здійснюють регулювання різних видів власного капіталу відповідно до вимог законодавства України та затверджених П(С) БО. Нині для більшості підприємств актуальною проблемою є вдосконалення методології бухгалтерського обліку власного капіталу, оптимізація його структури, управління власним капіталом. Проблема полягає в тому, що власний капітал є не тільки одним із джерел фінансових ресурсів підприємства, а й визначальним чинником прийняття управлінських рішень. Крім того, бухгалтерський облік

власного капіталу посідає особливе місце у відносинах підприємства із зовнішніми кредиторами, адже він є основною складовою визначення рівня платоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам обліку власного капіталу присвячені праці таких провідних вітчизняних учених, як Ф. Ф. Бутинець, О. О. Терещенко, Т. В. Гладких, Г. А. Ямборко, В. В. Сопко, О. Й. Вівчар та ін. Серед іноземних учених, які здійснили внесок в удосконалення обліку власного капіталу на різних історичних етапах, слід назвати таких: Ж. Андре, Н. де Анастасіо, В. Е. Ануфрієв, Л. Батардон, Ф. Беста, А. В. Буга-

йова, П. Герстнер, Ж. Б. Дюмарше, Н. А. Литньова, Ф. Ляйтнер, В. Рігер, Ж. Ришар.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень у цьому напрямі, й нині існує потреба вдосконалення методології бухгалтерського обліку власного капіталу. На даний момент не існує чітко вираженої моделі щодо визначення його «оптимальної» структури, що забезпечує ефективне управління власним капіталом. Зазвичай, під даним поняттям розуміють взаємодію чинників впливу на фінансування діяльності підприємства, що забезпечують відповідний рівень контролю. Існуюча на сьогоднішній день форма № 4 «Звіт про власний капітал» не повністю відображає зміни у складі власного капіталу, тому користувачам звітності надається неповна інформація.

Метою статті є розгляд основ ефективного управління власним капіталом на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Показник «власний капітал» – один з найістотніших і найважливіших для підприємства показників, оскільки дає уявлення про забезпеченість коштами для функціонування, фінансову стабільність, кредитоспроможність та платоспроможність підприємства. Аналізуючи дефініції терміну «власний капітал», наведені в різних літературних джерелах, можна зробити висновок, що думки вчених і практиків розділилися (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення «власний капітал»

Автор	Визначення
Бутинець Ф.Ф.	Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань
Мочерний С.В.	Капітал, вкладений власниками (засновниками) підприємства
Савицька Г.В.	Джерело утворення майна, основне джерело фінансування
Бланк І.А.	Загальна вартість засобів підприємства, що належать йому на правах власності та використовуються для одержання прибутку

Результати дослідження природи власного капіталу різними авторами дають змогу розмежувати економічне і облікове значення цього терміну, оскільки в політичній економії капітал є фактором виробництва, інколи ототожнений із засобами виробництва, а з бухгалтерської точки зору, капітал є різницею між активами підприємства і його зобов'язаннями.

Використання різних концепцій щодо сутності капіталу підприємства та його структури обумовлено неоднозначністю їхнього трактування, визначення їхнього економічного змісту та місця у господар-

ському, відтворювальному процесах підприємства та вартості визначених джерел. Для підприємств різних форм власності можуть бути використані гранти та бюджетні асигнування, які залучаються на безповоротній основі, їхня наявність є разовим впливом у капітал підприємства і здійснюється з метою контекстної підтримки та не вирішують довгострокових цілей розвитку, разом з тим, їхнє використання дозволяє підвищити платоспроможність та стійкість підприємства і зберегти його як економічну систему з метою вирішення технічних та соціальних завдань [1].

Під організацією управління власним капіталом акціонерним товариством потрібно розуміти створення ефективної управлінської системи та її постійне удосконалення. Саме таке завдання і має вирішувати організація управління власним капіталом, яка подана на рисунку 1.

Метою управління капіталом є задоволення потреби у фінансових коштах за різними напрямками діяльності підприємства та оптимізація його структури з позицій забезпечення умов ефективного використання для збільшення вартості підприємства [2]. Традиційно управління капіталом розглядають у двох аспектах: управління формуванням та використанням.

При управлінні власним капіталом підприємства на основі фінансової звітності, доцільно оцінити загальний його обсяг та динаміку, відповідність темпів зміни власного капіталу темпам зміни активів, відповідність обсягу реалізованої продукції чистому прибутку, динаміку питомої ваги власного капіталу в загальному обсязі фінансових ресурсів підприємства.

Необхідно відмітити, що процес управління власним капіталом ґрунтується на певному механізмі, який є системою основних елементів та функцій, що регулюють процес розробки та реалізації управлінських рішень. Одним із основних питань управління власним капіталом підприємства є визначення оптимальної структури капіталу.

Достатню увагу необхідно звернути на склад власного капіталу і зміни, що відбулися протягом аналізованого періоду, тобто на трансформацію власного капіталу в результаті фінансової реструктуризації [3]. Значення кожного елемента власного капіталу за даними балансу необхідно оцінити за показниками питомої ваги до підсумку капіталу та у валюті балансу, а також прослідкувати їх динаміку за звітний період. Початковим етапом проведення аналізу трансформації капіталу внаслідок фінансової реструктуризації підприємств є вивчення фінансово-економічного стану господарської діяльності, що дозволить визначити поточний стан управління фінансовою реструктуризацією підприємств.

Фінансова реструктуризація підприємства має визначити стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості й рентабельності бізнесу, якості управління, норми дивідендних виплат по цінних паперах підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного і фінансового розвитку. Процес становлення фінансової реструктуризації підприємства розглядають як процес запобігання можливим збиткам від негативних впливів на фінансовий стан підприємства по різних аспектах її фінансово-господарської діяльності, тобто становлення безпеки забезпечення прибутковості та стійкості

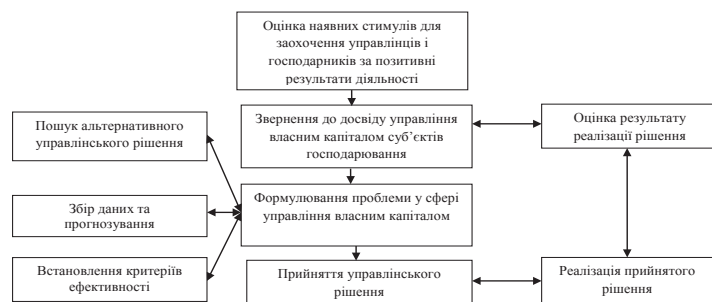

Рис. 1. Схема організації управління власним капіталом суб'єктів господарювання

бізнесу. Отже, процес формування фінансової реструктуризації підприємства характеризує сукупність робіт для досягнення максимально високого рівня платоспроможності підприємства і ліквідності його оборотних коштів, моделювання найбільш ефективної структури капіталу підприємства, підвищення якості планування та здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства в усіх напрямках стратегічного і оперативного планування й управління технологічним, інтелектуальним і кадровим потенціалом підприємства, її основними та обіговими активами з метою максимізації прибутку і підвищення рівня рентабельності бізнесу.

Для аналізу власного капіталу застосовують такі його види: горизонтальний, вертикальний, порівняльний, коефіцієнтний та інтегральний фінансовий аналіз. Горизонтальний аналіз визначає динаміку окремих складових капіталу, а вертикальний – їх структуру. Такі види аналізу лише констатують факти, не пояснюючи причин позитивних чи негативних змін, що відбулись на підприємстві. Порівняльний аналіз передбачає зіставлення показників з плановими, середньогалузевими, показниками конкурентів тощо. Аналіз за допомогою фінансових коефіцієнтів ґрунтується на визначенні співвідношень різних абсолютних показників. Щодо власного капіталу ці показники можна поділити на групи: коефіцієнти фінансової стійкості, коефіцієнти оборотності та рентабельності капіталу.

На методику аналізу власного капіталу підприємств та оцінювання одержаних результатів впли-

вають такі фактори, як його організаційно-правова форма та вид економічної діяльності. Перший з них суттєво впливає на структуру власного капіталу і законодавче регулювання особливостей його формування та використання. Показники, одержані в результаті аналізу, порівнюють із середньогалузевими. Проте виконуючи аналіз фінансового стану підприємства, недостатньо порівнювати отримані значення показників з нормативними чи плановими, необхідно визначати їх динаміку та тенденції до змін.

Особливу роль в управлінні власним капіталом відіграє факторний аналіз. Забезпечуючи кількісну оцінку впливу чинників на результативний показник, факторний аналіз надає змогу змінювати та формувати параметри управління капіталом відповідним підбиранням та коригуванням чинників, які їх зумовлюють. Вплив окремих складових на результативний показник можна визначити за допомогою факторного аналізу.

У процесі фінансового управління капіталом оптимізація його структури є одним з найбільш важливих і складних завдань. Основними цілями оптимізації структури капіталу є пошук оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, мінімізація витрат по залученню довгострокових джерел фінансування, а також забезпечення власникам капіталу максимальну ринкову оцінку вкладених ними грошових коштів.

Оптимізація структури капіталу підприємства є складним процесом фінансового управління і включає ряд послідовних етапів:

Таблиця 2

Характеристика методичних підходів щодо оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації фінансової рентабельності підприємства

Методичний підхід	Сутність	Недоліки
Підхід, що базується на оцінці ефекту фінансового левериджу	Можливість максимізації фінансової рентабельності шляхом використання ефекту фінансового левериджу, що відображує рівень прибутку, який додатково генерується власним капіталом при різній питомій вазі позикових засобів	Носить короткостроковий характер. Не враховує: - розділення позикового капіталу на довгостроковий і короткостроковий; - внутрішню структуру власного і позикового капіталу; - вартість власного капіталу; - інфляцію
Підхід, що базується на оцінці виробничо-фінансового левериджу	Можливість оптимізації структури капіталу шляхом виявлення та оцінки взаємозв'язку між показниками виручки від реалізації, витрат виробничого і фінансового характеру та чистого прибутку	Носить короткостроковий характер. Не враховує: - розділення позикового капіталу на довгостроковий і короткостроковий; - внутрішню структуру власного позикового капіталу; - вартість власного капіталу; - інфляцію. Необхідні додаткові обмеження
EBIT-EPS підхід	Дозволяє максимізувати показник «чистого прибутку на акцію» порівняно з очікуваним рівнем валового прибутку	Носить короткостроковий характер. Не враховує: - розділення позикового капіталу на довгостроковий і короткостроковий; - внутрішню структуру власного і позикового капіталу; - вартість власного капіталу; - інфляцію. Можна оцінити тільки альтернативні схеми фінансування
Метод «Дюпона»	Можливість дослідити вплив основних факторів на зміну ефективності власного капіталу та визначити основні підходи щодо оптимізації структури капіталу	Носить короткостроковий характер. Основні недоліки: - величина сумарних активів, як правило, складається з необ'єктивної оцінки та вартості; - облікова політика на підприємствах України різна і, крім того, може змінюватись по кілька разів на рік, особливо податкова політика; - величина власного капіталу, яка складається протягом багатьох років, може суттєво відрізнятись від ринкової вартості; - ця модель характеризує ефективність авансованого в підприємство капіталу і не враховує факторів, які впливають на власний капітал.

1. Аналіз капіталу підприємства. Прогнозування можливої потреби в капіталі.
2. Визначення джерел, форм та лімітів залучення капіталу.
3. Прогнозування альтернативних варіантів структури.
4. Оцінка вартості капіталу за альтернативними варіантами.
5. Оцінювання основних факторів, що впливають на формування структури капіталу.
6. Визначення критеріїв та методів оптимізації структури.
7. Розрахунок оптимальної структури капіталу за визначеним критерієм.
8. Коригування оптимальної, визначення цільової структури капіталу.
9. Порівняння витрат по проведенню з вигодами від оптимізації. Формування плану-графіка оптимізації структури.

При здійсненні оптимізації процесу управління власним капіталом на підприємстві використовуються наступні методологічні підходи, а саме:

- підхід, що базується на оцінці фінансового леввериджу;
- підхід, що базується на оцінці виробничо-фінансового леввериджу;
- EBIT-EPS підхід;
- метод «Дюпона» (табл. 2).

Зіставляючи ефективність впровадження даних підходів у практичне використання, найбільшу значущість для управлінської структури має підхід, що базується на оцінці фінансового леввериджу, так як його механізм дає змогу зіставити взаємодію рівня фінансового ризику та прибутковості власного капіталу та у подальшому здійснювати найбільш раціональне управління останнім [4].

При цьому основним недоліком використання даних підходів є не використання даних про внутрішню структуру активів та пасивів. Даний недолік обмежує можливість моделювання стратегії

управління власним капіталом суб'єкта господарювання при виході на ринок капіталу.

Аналіз формування та змін власного капіталу дає змогу зовнішнім користувачам інформації (банкам, партнерам, контролюючим органам) визначити фінансові можливості підприємства на перспективу, дати оцінку фінансової незалежності від зовнішніх джерел, скласти в загальній формі прогноз майбутнього фінансового стану. Кожна група користувачів інформації має власні цілі під час аналізу формування та змін власного капіталу. Інвестори, постачальники, державні установи та інші кредитори в першу чергу зацікавлені в поверненні коштів, вкладених у підприємство.

Висновки і пропозиції. Найсприятливішим за сучасних економічних умов є трактування управління власним капіталом як процесу організації управлінських дій у сфері використання фінансових ресурсів, що складається з трьох етапів:

1. Виявлення та формулювання проблеми чи завдання управління власним капіталом, що повинно бути вирішене на базі використання попередньо здобутого досвіду й наявної інформації.

2. Прийняття управлінського рішення щодо ефективності використання власного капіталу та його реалізація.

3. Аналіз результатів прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також їх врахування у процесі накопичення досвіду, який може бути використаний у майбутньому.

Важливість власного капіталу у фінансово-господарській діяльності будь-якого підприємства беззаперечна. Тому зрозуміло, що ефективне управління власним капіталом є необхідною умовою функціонування підприємства на ринку та його виживання в конкурентній боротьбі.

Таким чином, управління власним капіталом – це вплив суб'єкта ринку (тобто підприємства) на об'єкт управління (тобто власний капітал) з метою ефективного та оптимального використання цього об'єкта для ведення господарської діяльності суб'єкта.

Список літератури:

1. Алаторських М. Ю. Удосконалення процедур оцінки ефективності здійснення прямих інвестицій / М. Ю. Алаторських // Економіка та підприємництво: зб. наук. праць молодих учених та аспірантів / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – 2011. – Вип. 27. – С. 193–203.
2. Ван Хорн Джеймс К. Основы финансового менеджмента: учебно-практическое пособие / Джеймс К. Ван Хорн: 12-е издание: Пер. с англ. – М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2012. – 1232 с.
3. Бережной В. И. Методические подходы к оптимизации структуры капитала предприятия / В. И. Бережной, Н. А. Ушакова // Экономические науки: материалы пятой студенческой международной заочной научно-практической конференции (15 ноября 2012 г.). – Новосибирск: Изд. «СибАК». – 2012. – С. 632–641.
4. Спільник І. Аналітичне забезпечення управління власним капіталом / І. Спільник, О. Загородна // Економічний аналіз. – 2011. – № 9(2). – С. 371–379.

Сарапина О.А., Шептика Т.В.

Херсонский национальный технический университет

УПРАВЛЕНИЕ СОБСТВЕННЫМ КАПИТАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

В данной работе исследованы основы эффективности управления собственным капиталом предприятия. Рассмотрена методика и виды анализа собственного капитала. Акцентировано внимание на этапах оптимизации структуры капитала предприятия. Приведены методологические подходы оптимизации процесса управления собственным капиталом. Раскрыты факторы, характеризующие влияние на процесс управления собственным капиталом.

Ключевые слова: собственный капитал, управление, эффективность, финансовый левверидж, анализ, оптимизация, финансовая реструктуризация, предприятие.

Sarapina O.A., Sheptika T.V.
Kherson National Technical University

MANAGEMENT OF OWN CAPITAL OF THE ENTERPRISE

Summary

In this study we investigated the basis of efficient management of own capital of the enterprise. The methodology and types of analysis of own capital are studied. The attention is focused on the stages of the optimization of the capital structure of the company. The methodological approaches of optimization of control of entity's own capital are provided. The factors characterizing the influence on the process of managing entity's own capital are determined.

Keywords: equity capital, management, efficiency, financial leverage, analysis, optimization, financial restructuring, entity.

УДК 336.71

АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Сердюк Л.В., Симоненко О.В.

Харківський Інститут банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України

У статті проведено порівняльний економіко-статистичний аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України та Харківського регіону. Проаналізовано показники структури та якості кредитного портфеля банківських установ і динаміку резервів під кредитні ризики. Розглянуто шляхи підвищення ефективності банківського кредитування та розроблено рекомендації щодо управління якістю кредитного портфеля.

Ключові слова: банк, кредит, кредитна політика, кредитна діяльність, кредитний портфель, аналіз, кредитний ризик.

Постановка проблеми. Ситуація, що склалася на ринку банківського кредитування в Україні, є нестабільною. До основних перешкод у розвитку кредитування українськими банками належать кризове становище розвитку економіки, значний обсяг проблемних кредитів, зниження довіри населення до банківської системи, нестабільність законодавчої бази та інші. Як зазначає Некрасова В. В., за результатами оцінки міжнародного рейтингового агентства Standart&Poors, питома вага проблемних кредитів українських банків знаходиться на рівні 40% (включаючи нестандартні, сумнівні та безнадійні кредити) [7]. У таких умовах для банківських установ одним із найважливіших питань є аналіз кредитного портфеля, оскільки від нього залежить у подальшому рівень дохідності банківських активів. Тому постає необхідність у дослідженні кредитної діяльності банків, а висновки, отримані в результаті аналізу, дозволять розробити рекомендації щодо управління якістю кредитного портфеля, що забезпечить ефективну роботу банків, підвищить ступінь їх прибутковості та надійності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем подальшого вдосконалення функціонування банківської системи, зокрема процесу управління кредитним портфелем банку, привертає увагу багатьох учених: Т. М. Болгар [1], А. М. Герасимовича [2], А. М. Мороза [6], М. І. Савлука та інших. Досягнення українських та зарубіжних учених у галузі банківської справи, теорії кредиту, банківського менеджменту, теорії економічного ризику є теоретичною та методологічною основою поставленої проблеми. Дослідження цих науковців присвячені визначенню поняття проблемного кредиту й кредитного ризику, методам управління кредитним портфелем, аналізу системи показників платоспроможності позичальників тощо. Проте, на сьогодні не існує єдиного підходу щодо

оцінки якості кредитного портфеля. У зв'язку з цим він потребує подальшого розвитку.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є проведення порівняльного аналізу кредитного портфеля банків України та Харківського регіону, визначення його якості та шляхів покращення.

Виклад основного матеріалу. Одним із факторів ефективної банківської діяльності є оптимальне формування й управління кредитним портфелем при мінімально можливому рівню ризику. Тому, проведення комплексного аналізу та розробка теоретичних і практичних пропозицій щодо формування кредитного портфеля банків України й визначення напрямів підвищення ефективності управління ним на сьогодні слід вважати одним із пріоритетних завдань у загальній системі заходів щодо удосконалення функціонування банківських установ.

Для кращого розуміння стану ринку кредитування в Україні необхідно провести аналіз сукупного кредитного портфеля банківських установ (табл. 1). Для початку розглянемо його динаміку, яку можна дослідити на основі звітних даних, опублікованих Національним Банком України «Основні показники діяльності банків України на 01.11.2014 року» [8].

Як свідчать наведені дані, протягом періоду 2011–2014 рр. у банківській системі відбувалося коливання обсягів кредитного портфеля, що наочно представлено на рис. 1.

Так, якщо на початку 2011 р. обсяг кредитного портфеля складав 755030 млн. грн., то вже наступного року він збільшився на 9,3%, до 825320 млн. грн., а в 2013 р. зменшився на 1,2%, до 815327 млн. грн., проте у 2014 р. він знову збільшився на 18,44%, і станом на 01.11.2014 р. складав 965692 млн. грн.

Слід зазначити, що одночасно відбувалося зменшення питомої ваги кредитного портфеля в активах банків. Динаміку змін частки кредитного портфеля представлено на рис. 2.